

MITROPOLITUL VISARION PUIU (1879-1964) – nedreptățit al istoriei

Pr. Florin ȚUSCANU

Între marile personalități ale Bisericii Ortodoxe Române, care și-au înscris numele în panteonul nemuririi, prin jertfelnicia dragostei față de Biserica neamului, se înscrie și mitropolitul Visarion Puiu, coleg de generație cu Mihail Sadoveanu, ambii născuți la Pașcani.

Pe numele de botez, Victor, s-a născut în Pașcanii-gării (partea de jos a orașului), la 27 februarie 1879, în familia conductorului de tren Ioan Puiu.

Studiile elementare le face la „Școala nemțească particulară” din Pașcani, după care urmează o „Școală de Stat” în Roman.

În toamna anului 1891, cu sprijinul directorului Ioanichie Flor Băcăuanul (Arhiereu-vicar al Episcopiei Romanului), este înscris în anul I, la Seminarul „Sf. Gheorghe” - Roman.

Printre profesori, l-a avut la lb. română, pe Calistrat Hogaș, despre care mitropolitul amintea în însemnările sale: „Sever și exigent, dar drept. Lui îi datorez primele compuneri stilistice bunișoare și primele îndemnări de a citi literatură română și străină.”

Cel care i-a acordat binecuvântarea pentru a urma Seminarul din Roman, a fost episcopul Melchidisec Ștefănescu (1823-1892), membru al Academiei Române (1870), mare cărturar, istoric, editor și autor de manuale.

„Figura acestui vlădică, Melchidisec, nota mitropolitul Visarion, era copleșitoare, nu numai prin înalta sa situație ierarhică în biserică, ci prin complexul de lucruri ce-l înconjurau, ca pe cineva superior prin sine însuși.”

În toamna anului 1894, este transferat la „Seminarul Veniamin Costachi” din Iași (Seminar superior cu 5 clase), care funcționa „în marele palat al prințului Mihail Sturdza, fost domn al Moldovei”.

Aici la Iași, i se trezește gustul pentru lectură, luând cărți cu împrumut de la „librarul Șaraga și de la anticarul Kupperman...”. În clasa a VII-a de Seminar, colaborează „sfios”, cu unele reviste literare din București, precum și cu foi locale din Iași, mai întâi sub anonim, apoi sub semnătură.

Cu sprijinul bănesc al unui călugăr-ierodiaconul Varlaam Arghirescu, de la Mrea Neamț (coleg de Seminar), „care își împărțea leafa, ajutând fără trâmbitare zeci de elevi sărmani, din toate clasele Seminarului participă la expoziții de pictură, la concerte, la teatru.

De la Iași, după absolvirea Seminarului Veniamin, se înscrie la Facultatea de teologie-București (toamna anului 1899).

În capitală, ia contact cu marile personalități ale vremii, asistând la „strălucitele lecții-conferință, ale lui Titu Maiorescu, ale lui Rădulescu-Motru” și ale profesorului Coco Dumitrescu Iași; „Iar când era Parlamentul deschis, părăsea

cursurile, fugind să audă oratori politici, când la Cameră, când la Senat, pe atunci discuțiile parlamentare, având un frumos caracter academic" – nota în lucrarea autobiografică: „Însemnări din viața mea”, București, 1944 - mitropolitul Visarion Puiu.

După examenul de licență – 1904, la propunerea lui Petre Garboviceanu, director al Școlii Normale de Învățători și al Casei Bisericii intră funcționar la această instituție, recent înființată, care va deveni Ministerul Cultelor, lucrând mai bine de un an, în preajma lui Spiru Haret, ministrul instrucțiunilor publice.

Din București revine la Roman, unde într-o dimineață geroasă de iarnă, la 21 dec. 1905, este tuns în monahism, în catedrala episcopală, primind numele - VISARION; în prezența episcopului Gherasim Safirin.

Despre anii petrecuți la Roman, mitropolitul Visarion nota că au fost „cei mai frumoși ani ai călugăriei mele” (hirotonit diacon: 25 dec. 1905).

De aici, pașii săi se vor îndrepta spre Kiev, unde în ian. 1907, va pleca să-și desăvârșească studiile, la Academia Teologică întemeiată de Petru Movilă în sec. XVII.

La Kiev, în biserica Adormirii Maicii Domnului, din Lavra Pecers își amintește mitropolitul în Îndemnările sale: „pe unul dintre stâlpii enormi ai bisericii, citesc scrise cuvintele: mitropolit PETRU MOVILĂ. Sunt lângă mormântul vestitului ierarh, ctitor al acestei mari așezări monahale, ca și al Academiei Kievului, fiul lui Simeon Movilă, domnul Moldovei.”

În perioada studiilor (un an și jumătate) la Kiev, a avut prilejul să facă o călătorie de studii și la Moscova.

La 6 dec.1908, este hirotonit ieromonah, primind totodată și distincția de protosinghel; urmând ca, în ziua de 1 ian.1909, să fie hirotonit arhimandrit, fiind numit vicar al Eparhiei Dunării de Jos și director al Seminarului Sf. Andrei din Galați (1909-1918).

După unirea Basarabiei cu România - 1918, mitropolitul Visarion Puiu, pe atunci doar arhimandrit, va fi transferat de la Seminarul din Galați, la cel din Chișinău.

„Acest Seminar – își amintește mitropolitul, avea un foarte bun local, pus apoi la îndemâna Facultății de Teologie, dar care în vremea Revoluției ruse, adăpostise pe rând câteva regimente, care la plecarea lor, îl lăsase într-o stare de plâns, cu sobele pline de cartușe și grenade, încât un chibrit, se putea arunca în aer în câteva clipe.”

În toate aceste posturi de răspundere, Visarion Puiu s-a arătat a fi un bun gospodar, plin de energie și inițiativă, bun administrator și slujitor al Bisericii.

După ce a restaurat Seminarul din Chișinău, Visarion este numit inspector Eparhial al Mănăstirilor din Basarabia, apoi va conduce Societatea Istoric-Arheologică din Chișinău, „organizată de un eminent profesor rus, Iosif M. Parhomovici, care la vârsta de 72 de ani, a învățat uimitor de bine lb. română și a fost mult apreciat și de Nicolae Iorga când i-a vizitat Muzeul Bisericesc”.

Tot la Chișinău, Visarion a condus și Societatea Culturală a Clerului și aceea de binefacere a orașului, în care se împărțea hrana zilnic, la patru până la cinci sute de săraci.

La 17 martie 1921, este ales episcop al Argeșului, având sediul la Curtea de Argeș, iar jurisdicție asupra județelor Argeș și Olt.

Hirotonia sa în arhieru are loc de Buna Vestire, iar instalarea și scaunul episcopal de la Argeș, la 27 martie.

„De la început nu mi-a plăcut, deoarece pe atunci clerul ei (ca și al multora) era robit politicianismului, cu slabă pregătire Evanghelică și cu multe elemente prea puțin disciplinate, iar împrejurarea că avea drept catedrală, cea mai frumoasă biserică a Țării, nu înlătura neplăcerea lipsei de locuință pentru episcop... Pentru episcopi, se lăsase locuință maestrului grajdurilor pustii, ale Curții Regale, care nu venea prin Curtea de Argeș decât vreo 2-3 zile pe an. Cancelariile erau în niște locuințe sărace din acest târg, iar reședința episcopală era mereu închisă sub cuvânt că este locuință regală.

O situație stranie, inexplicabilă și profund jignitoare pentru episcopat, într-o țară constituțională și cu o religie dominată în *** pe care nu o înlătură nici Sinodul, nici miniștrii de Culte, egali de *** a arăta regelui ce greșeli se fac și în ce lumină neplăcută se pune Curtea săvârșind asemenea lucruri”.

În corespondența Mitropolitului Visarion Puiu se păstrează câteva scrisori inedite primite de la N. Iorga, între 1921-1929.

Una dintre ele, datată 21 iul. 1921, ne prezintă răspunsul lui Iorga la demersurile făcute de Visarion, pentru recuperarea palatului episcopal: „Am vorbit regelui, despre evidentele drepturi pe care P.S. le are asupra palatului și curții dimprejurul lui. Din nenorocire n-am putut face ca părerea mea să fie primită. Mi s-a obiectat că așa a fost de la început și că Ghenadie a stat în căsuța din dos, că grădjarul e născut la țară”.

„Locuința în Palatul Regal (Episcopal), am dobândit – arată Visarion, după multe frământări și numai după ce am amenințat pe administratorii palatiști, că voi intra în palat cu forța țăranilor din satele vecine”.

După revenirea Basarabiei la patria mamă (28 mart.1918), Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, procedează la reorganizarea vieții bisericești de aici.

Astfel Nicodim Munteanu, episcop de Huși (viitorul patriarh al României), având studii la Kiev, fiind bun cunoscător al limbii ruse și al realităților din Basarabia, este numit locțiitor de mitropolit al Basarabiei. Totodată, s-au înființat două noi Eparhii, la 10 martie 1923:

- Cetatea Albă, cu reședința la Ismail;
- Hotin, cu reședința la Bălți.

Având în vedere activitatea, energia, studiile la Kiev, cunoașterea limbii ruse, perioada petrecută la Chișinău, ca director al Seminarului, ca Exarh al mănăstirilor din Basarabia, Sf. Sinod al B.O.R. l-a ales la 29 martie 1923 episcop al Hotinului. Instalarea sa a avut loc pe 13 mai 1923.

Și aici, ca și la Argeș, va lucra în condiții improprii, locuind pentru început în gazdă la un evreu și la un Neamț.

Aici la Bălți, episcopul Visarion a avut o activitate deosebit de fructuoasă; a ctitorit o impunătoare catedrală (piatra de temelie a fost așezată la 28 sept.1924, în prezența principelui Carol, a patriarhului Ierusalimului-Damianos, a mitropolitului Dositei al Sevastiei precum și a mitropolitului primat al României, Pimen).

Pe lângă această realizare, a ridicat palatul episcopal, Seminarul Teologic, căminul preoțesc, fabrica de lumânări, Casa de Ajutor, Ateliere, Banca Clerului, noi schituri și mănăstiri, Școli pentru Băieți și pentru fete, ctitorii și restaurări de biserici etc.

„Sprijinit de un popor cu drag de Biserică – își amintea Visarion Puiu, în Însemnările sale, – buni și ascultători, cum e ramura românească a moldovenilor dintre Prut și Nistru, cei 12 ani de păstorie în Episcopia Hotinului, au trecut producându-mi bucurii sufletești pe care numai bunul Dumnezeu mi le-a dat, poate că răsplătă a muncii puse în slujba sa în această latură a țării, fără teama vecinătății haosului și primejdiei bolșevice, ce era aproape, peste Nistru.”

Episcopul Visarion s-a arătat a fi un „samaritan milostiv”: a făcut donații, a ajutat studenții domicili de învățătură, a făcut donații în ian.1931, când are loc un cutremur cu urmări grave (revista B.O.R. nr.4/1931); a făcut colecte și pentru bisericile din Grecia și Bulgaria; iar pentru o mai bună cunoaștere a României Mari, a organizat o excursie pe ruta: Cernăuți, Tg. Ocna, Cluj, Oradea, Arad, Brașov, Sinaia, Iași, Galați, Brăila, Ismail (revista B.O.R. nr.8/1928).

Perioada petrecută de Visarion Puiu la Bălți (1923-1935) a însemnat foarte mult și în activitatea sa tipografică. Astfel, din cele aproximativ 40 de lucrări scrise de dânsul, până în 1944 – mai mult de jumătate au fost scrise la Bălți.

Activitatea depusă la Episcopia Hotinului a fost apreciată în mod deosebit de regele Carol al II-lea, de marele istoric Nicolae Iorga și de Gh. I. Brătianu, ales în Consiliul Eparhial la Hotin.

În vara anului 1935, scaunul mitropolitan de la Cernăuți, devine vacant, prin decesul mitropolitului Nectarie Cotlarciuc, iar în urma acestui eveniment Visarion Puiu este ales mitropolit al Bucovinei, la 17 oct. 1935, fiind instalat la 10 noiembrie.

Cu ocazia instalării, a rostit un cuvânt, prin care-și exprima nemulțumirea generată de apatia preoților, de răceala și amorțeala în care se mișca Biserica, era nemulțumit și de Facultatea de Teologie (Cernăuți), cunoscută prin profesorii săi, autori de manuale, dar cu toate acestea nu s-au ocupat de formarea unui grup de teologi din rândurile monahilor, aici în Bucovina existând o stare de secularizare.

Pe lângă activitățile administrativ-gospodărești, mitropolitul Visarion a avut o bogată activitate editorială, având frumoase calități cărturărești. Pe lângă o serie de broșuri, cu povățuiri pentru tineri, pastorale, reportaje, – „lucrări de conjunctură” – cum le numește acad. Const. Ciopraga, reținem și câteva titluri: Documente din Basarabia, Adevăruri crude, Chestiuni bisericești - 1933, Chișinău; Mănăstirile din Basarabia, Monahismul ortodox din România de astăzi - 1938 ș.a.

La Cernăuți, mitropolitul Visarion, nu s-a bucurat de același succes în activitatea sa și nici nu a avut ambianța spirituală, de la Bălți (Episcopia Hotinului), lucru mărturisit de dânsul în mor deosebit.

Anul 1939 devine un an crucial în viața mitropolitului Visarion. Ierarh energic, patriot, cu o credință arzândă, dincolo de interesele înguste ale unei biserici naționale, cu ochii minții și ai sufletului, el vede drama, persecuția și nedreptatea la care era supus marele popor al Rusiei, dar și Biserica Ortodoxă.

Mitropolitul Visarion, face pasul hotărâtor și încearcă printr-o scrisoare, datată Cernăuți, 14 sept. 1939, adresată direct lui Stalin, să-l determine pe acesta să mediteze profund asupra acestei forțe care din totdeauna a fost Biserica – sentimentul religios nu poate fi distrus prin nici un fel de persecuții, lucru dovedit încă din primele veacuri creștine. Pentru a fi sigur că scrisoarea va ajunge pe biroul lui Stalin, mitr. Visarion, o trimite simultan (tradusă) la diferite consulate, ministere de externe și legații...

Scrisoarea aceasta este un act de mare curaj, de un mare patriotism, este un unicat, ea poartă pecetea personalității marelui mitropolit.

Stalin cu siguranță a primit scrisoarea, a studiat-o, dar și-a continuat drumul, menținând persecuțiile îndreptate asupra poporului rus, asupra bisericii, asupra clerului.

Se pare că mitr. Visarion n-a fost indignat de lipsa răspunsului din partea lui Stalin, cât de lipsa reacțiilor din partea Bisericilor Ortodoxe, a ierarhilor și personalităților care ar fi putut să creeze o opinie internațională, o „cruciadă spirituală”.

Atitudinea fermă și intransigentă, față de abuzurile unor reprezentanți ai autorităților, s-a finalizat prin înaintarea demisiei în ziua de 9 mai 1940, și prin aprobarea regelui asupra demisiei, urmată de înlăturarea sa din funcție.

În aceste împrejurări, se retrage „la frumosul schit Vovidenia al Mănăstirii Neamț”, la 1 iunie 1940, scaunul mitropolitan de la Cernăuți fiind ocupat de urmașul său la Bălți, episcopul Tit Simedrea.

La scurtă vreme după retragerea sa, în noaptea de 26-27 iunie 1940, Uniunea Sovietică adresează României un ultimatum, cu cererea înapoierii Basarabiei „sub orice preț”, sub falsul motiv că ar fi populat cu ucraineni și odată cu acesta cere și cedarea părții nordice a Bucovinei, ca o despăgubire pentru stăpânirea 22 de ani a României.

Șederea mitropolitului Visarion Puiu, la Vovidenia-Neamț, este de scurtă durată, fiindcă în vara anului 1942, este numit șeful Misiunii Ortodoxe din Transnistria, având reședința la Odessa.

După retrocedarea Basarabiei. Biserica Ortodoxă Română, vine în sprijinul populației ortodoxe din Transnistria, înființând o eparhie misionară, condusă inițial de Arhim. Dr. Iuliu Scriban, iar mai apoi a fost încredințată mitr. Visarion, care avea o experiență vastă.

Munca pe care a depus-o aici, a fost extrem de anevoioasă, dar eficientă, plină de dăruire; aceasta fiind prezentată deosebit de clar de părintele Paulin Lecca, în cartea sa „De la moarte la viață”, 1997 – dat fiind faptul că în tinerețea sa a activat în aceeași misiune.

Activitatea mitropolitului Visarion Puiu în Transnistria, a deranjat foarte mult propaganda comunistă, motiv pentru care este înlocuit din funcție, (cu vicarul său, tânărul arhim. Antim Nica), iar el se retrage la București.

Trebuie să amintim câteva din realizările mitr. Visarion în Transnistria: redeschiderea și revigorarea unor biserici, refacerea vieții monahale, tipărirea de cărți de rugăciuni, deschiderea unui Seminar la Dubăsari, hirotonii de preoți etc.

La jumătatea lunii august 1944, profitând de un moment favorabil, mitropolitul Visarion Puiu părăsește țara, pentru a evita persecuțiile comuniste ce-l așteptau, în urma activității din Transnistria.

Fiind trimis în fruntea unei delegații, să participe la hirotonirea unui ierarh, la Zagreb, mitropolitul Visarion, nu se va mai întoarce niciodată în țara sa, pe care a iubit-o atât de mult, la fel de mult ca și Biserica neamului.

Drumul exilului a fost lung și anevoios: Austria, Italia, Elveția iar din 1946, se stabilește în Franța, unde își va afla și sfârșitul.

La 21 februarie 1946, Tribunalul Poporului, din București, îl condamnă la moarte, în contumacie (lipsă), imputându-i-se faptul că la data părăsirii țării, nu avea sferă de jurisdicție; a părăsit țara fără autorizație și încuviințare, fiind în disponibilitate; faptul că ar fi participat la acțiuni „provocatoare” de răzvrătire; într-un cuvânt, mitropolitul Visarion Puiu, a fost caracterizat „dușman” al poporului.

Mai târziu, în 28 februarie 1950, este condamnat și de Biserică; Sf. Sinod al B.O.R., consideră justificată hotărârea luată de Tribunal, aplicându-i cea mai gravă pedeapsă bisericească – CATERISIREA, dezbrăcându-l de demnitatea arhierescă, pentru motive formale, rămânând doar monah.

Din 1949 până în 1958, a condus Episcopia Ortodoxă Română din Europa Occidentală, cu sediul la Paris; drept catedrală servind biserica română de aici.

A trăit într-o Mre catolică a trapiștilor, cu dorul de țară, de poporul său (asemeni lui Dosoftei), unde la 10 august 1964, își va găsi sfârșitul, fiind înmormântat în localitatea Viels-Maison (nordul Franței). Ulterior a fost reînhumat în cimitirul Montpamasse, din Paris.

Inscripția de pe mormântul său este sugestivă, pentru pătimirea și moartea sa printre străini: „Cum voi cânta cântarea Domnului în pământ străin” (fragment din Psalmul: La râul Vavilonului).

După Revoluția din 1989, mitropolitul Visarion Puiu a fost reabilitat, ocupând în Istoria Bisericii noastre locul pe care cu nemăsurată dragoste, cu mult patriotism și credință statornică și l-ar fi săpat, într-un nemurire.

Bibliografie:

1. **Visarion Puiu, *Însemnări din viața mea*, București, 1944.**
2. **Pr.prof.dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române din Basarabia*, în revista *Teologie și Viață*, nr.9-12/1991.**
3. **A. Boldur, *Istoria Basarabiei*, vol.I, Chișinău, 1937.**
4. **Diac.Ioan Ivan, *Credința Neamului*, nr.12/1991, Mitropolitul Visarion Puiu.**
5. **Pr.Mihai Mocanu, Mitropolitul Visarion Puiu, în revista *Teologie și Viață*, nr.1-4/1994.**
6. **Pr. prof.dr. Mircea Păcurariu, *Basarabia*, Iași, 1993.**
7. **Constantin Tomescu, *10 ani de la reînființarea Episcopiei Hotinului*, Chișinău, 1933.**
8. **Nicolae Cotos, *Alegerea, investirea și instalarea P.S. Episcop Tit Simedrea al Hotinului*, rev. Candela, nr.12/1936.**
9. **Revista B.O.R. nr.8/1928, pag.766-768; *Excursia P.S. Visarion Puiu, De la Nistru, pân' la Tisa*.**
10. **Visarion Puiu, *Pentru istoria monahismului din Moldova*, în revista B.O.R.nr.1/1931.**